

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

БОЙЧЕНКО Едуард Гаврилович

УДК 346.7:656.615(477)

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИН ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

Спеціальність 12.00.04 – господарське право;
господарсько-процесуальне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України
ПОДЦЕРКОВНИЙ Олег Петрович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри господарського права і процесу

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
ГРУДНИЦЬКА Світлана Миколаївна,
Інститут економіко-правових досліджень
НАН України,
завідувач сектором проблем господарсько-
правового забезпечення економічної безпеки
держави;

кандидат юридичних наук
ЗЛАКОМАН Ігор Миколайович,
Одеська національна морська академія,
юрисконсульт факультету військово-морських сил

Захист відбудеться 19 листопада 2015 року о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.04 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий 16 жовтня 2015 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

К.В. Горобець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Забезпечення національної (та її складових – воєнної, інформаційної, економічної) безпеки українського суспільства є однією з найважливіших функцій нашої держави, основні завдання із захисту суверенітету і територіальної цілісності якої покладаються на Збройні Сили України (далі – ЗСУ). Успішні дії останніх безпосередньо залежать від рівня їх матеріально-технічного забезпечення. Водночас сучасні економічні відносини тісно пов'язані з військово-господарською діяльністю ЗСУ, що передбачає ефективне використання внутрішніх матеріальних та організаційних ресурсів для самостійного отримання додаткових джерел фінансування потреб оборони.

Однак, правове регулювання цього виду діяльності, значимість якої для гарантування інтересів держави в оборонній сфері не підлягає сумніву, характеризується нерозвиненим станом, фрагментарністю, наявністю прогалин і колізій. Особливої ваги ця проблематика набуває в сучасних умовах життя країни, коли влада усвідомила неприпустимість зневажливого ставлення до національних Збройних Сил.

Теоретичні та практичні основи господарсько-дохідної діяльності ЗСУ необхідно будувати на досягненнях і господарсько-правової, і економічної науки, щоб повною мірою врахувати, оцінити та визначити напрями і перспективи розвитку тих її форм та видів, що сприятимуть отриманню максимальної економічної віддачі без зниження рівня бойової та мобілізаційної готовності військ. Отже, створення міцного правового фундаменту для господарської діяльності ЗСУ є однією із першочергових задач, які постають перед науковцями та практикуючими фахівцями у цій сфері державних інтересів.

Окремі проблеми, пов'язані з господарською діяльністю військових частин, розглядалися представниками господарсько-правової, цивільно-правової, земельно-правової, військово-адміністративної науки. У працях В. К. Белова, П. П. Богущого, О. М. Вінник, О. Р. Зельдіної, І. В. Кириленка, П. М. Кондика, А. В. Кудашкіна, І. Ю. Марка, В. І. Мунтіяна, Ю. А. Поніпатченка, О. М. Суркова та ін. порушувалися загальні питання організації військового господарювання, ознак правового режиму військово-господарської діяльності на сучасному етапі існування ЗСУ як одного із різновидів спеціального режиму господарювання. Окремим аспектам правового статусу майна, закріпленого за військовими частинами, в т.ч. отриманого від їх власної господарської діяльності, присвячено праці А. В. Венедиктова, В. В. Віноградова, В. В. Лесового, О. М. Пашенка, М. З. Романюка, В. С. Щербини та Л. М. Смorchкової.

Але загалом рівень наукової розробленості питань правового регулювання господарської діяльності військових частин ЗСУ не відповідає сучасним завданням державної політики у цій сфері, не дозволяє розв'язувати конкретні проблеми її розвитку й удосконалення

в період ринкової трансформації українського суспільства, що й зумовило необхідність цього дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної програми Національного Університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011–2015 рр., державний реєстраційний номер 011U0006H, а також відповідно до спеціальної науково-дослідної теми кафедри господарського права і процесу НУ «ОЮА» «Дослідження механізму сталого розвитку господарського та господарсько-процесуального законодавства».

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є розробка теоретичних і практичних положень, що визначають правову природу відносин у сфері господарської діяльності ЗСУ, виявлення проблем її практичної реалізації, пошук та обґрунтування можливих шляхів їх розв'язання, формулювання пропозицій щодо удосконалення національного законодавства в цій сфері.

Відповідно до вказаної мети були поставлені та вирішені такі задачі:

з'ясувати історико-правовий досвід військово-господарської діяльності на теренах нашої держави;

охарактеризувати специфіку військово-господарської діяльності ЗСУ на сучасному етапі їх існування, а також дослідити стан та особливості її правового регулювання;

висвітлити правову природу та уточнити поняття господарсько-дохідної діяльності, що здійснюється військовими частинами ЗСУ;

визначити господарсько-правовий статус військових частин, а також особливості правового режиму майна, закріпленого за військовими частинами як суб'єктами господарювання;

розкрити зміст та основні елементи господарської діяльності ЗСУ, пов'язаної із отриманням додаткових джерел фінансування потреб оборони, а також виявити тенденції її подальшого розвитку;

надати правову характеристику видам господарської діяльності, що дозволяються військовим частинам ЗСУ та запропонувати основні критерії їх класифікації;

проаналізувати особливості обліку та використання коштів, отриманих від господарської діяльності ЗСУ, а також визначити принципи їх розмежування;

розробити науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення національного законодавства в дослідженій сфері діяльності.

Об'єктом дослідження є комплекс суспільних відносин, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності військовими частинами ЗСУ.

Предметом дослідження є правове регулювання господарської діяльності військових частин ЗСУ.

Методи дослідження. У дослідженні використано систему різних методів та прийомів наукового пізнання. Серед них основна роль

належить діалектичному і формально-логічному методам, за допомогою яких досліджуються: роль і місце інституту господарської діяльності Збройних Сил, а також споріднених з ним інших інститутів військово-господарського права в системі господарського законодавства України, реалізація ідеї збалансованого урахування публічних і приватних інтересів у специфічних умовах правового режиму господарювання військових частин, співвідношення загальних і спеціальних норм права у цій сфері, сутність (правова природа) господарської діяльності ЗСУ, її неоднорідність та принципова відмінність від підприємництва (пп. 1.2., 2.3.). Досягненню мети дослідження сприяло комплексне застосування етимологічного, телеологічного, семантичного та системного методів аналізу правових норм, зокрема при з'ясуванні господарської правосуб'єктності військових частин, правового режиму державного майна, закріпленого за ЗСУ, особливостей його використання у господарській діяльності військ (пп. 2.1., 2.2.) тощо. При дослідженні генезису військово-господарської діяльності на теренах нашої держави, еволюції її нормативно-правової бази, вивченні окремих аспектів правового регулювання та результатів цієї діяльності в зарубіжних країнах та в Україні були застосовані історично-правовий та порівняльний методи (пп. 1.1., 3.1.). За допомогою статистичного та аксіологічного методів було здійснено аналіз ефективності господарської діяльності військових частин, що приносить додаткове фінансування потреб оборони, а також з'ясовано значимість цієї діяльності для ЗСУ та перспективи її розвитку (пп. 1.2., 3.1., 3.2.).

Теоретичну основу дослідження складають роботи таких українських і російських, а також радянських учених у сфері господарського законодавства та з проблем військово-господарської діяльності: В. В. Бараненков, В. К. Белов, П. П. Богуцький, Ю. В. Братющенко, А. В. Венедиктов, О. М. Вінник, В. В. Віноградов, Я. А. Гейвандов, С. М. Грудницька, Д. В. Задихайло, О. Р. Зельдіна, Г. Л. Знаменський, С. О. Іванов, В. Й. Кісель, І. В. Кириленко, П. М. Кондик, В. В. Лаптев, В. В. Лесовий, І. Ю. Марк, В. І. Мунтіян, В. К. Мамутов, О. М. Пашенко, О. П. Подцерковний, В. Ю. Поляков, Ю. А. Поніматченко, Ю. О. Серебрякова, Л. М. Смorchкова, В. С. Щербина та ін.

Нормативну основу дослідження склали господарське, цивільне, бюджетно-фінансове, військово-адміністративне, земельне та інше законодавство України, низка відомчих нормативних актів Міністерства оборони України (далі – МОУ), а також нормативно-правові акти окремих зарубіжних країн.

Емпірична база дослідження охоплює результати судової практики, господарсько-договірної діяльності окремих військових частин, статистично-довідкові дані правоохоронних органів держави, органів військового управління, а також на матеріали спеціальної вітчизняної та зарубіжної наукової літератури, у яких досліджуються проблеми правового регулювання військово-господарської діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є першим у юридичній науці України комплексним дослідженням військово-господарської діяльності, на основі якого визначено системні заходи щодо вдосконалення господарсько-правового статусу військових частин ЗСУ та обґрунтовано гарантії спрямування військового господарювання на найбільш повне виконання Збройними Силами поставлених перед ними завдань. На підставі дослідження отримані такі основні науково значущі результати:

уперше:

доведено, що господарську діяльність військових частин ЗСУ слід розглядати як військове господарювання та поділяти його за критерієм спрямованості на досягнення певних економічних та соціальних результатів на господарсько-забезпечувальну і господарсько-дохідну діяльність, що дозволяє враховувати у правовому регулюванні специфічні обмеження кожного виду військового господарювання та узгоджувати спеціальні завдання ЗСУ із потребами їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення;

обґрунтована необхідність закріплення юридичних гарантій запобігання зменшення обороноздатності країни при здійсненні військового господарювання, зокрема шляхом розмежування військових частин ЗСУ на три категорії з урахуванням наявної матеріально-технічної бази, поставлених завдань щодо оборони держави та можливостей негативного впливу на стан їх бойової та мобілізаційної готовності;

класифіковано господарсько-дохідну діяльність військових частин з метою нормативного удосконалення переліку видів господарської діяльності, дозволеної військовим частинам, та вимог до її легалізації: 1) за інтенсивністю здійснення: обмежено систематична та несистематична; 2) за питомою вагою у загальному обсязі наданих послуг чи виконаних робіт: основна (профілююча), другорядна та допоміжна; 3) за активністю в пошуку додаткових джерел фінансування: активна, стримано-активна та пасивна; 4) за відношенням до сфери матеріального виробництва: виробнича, невиробнича;

запропоновано систему принципів розрізнення доходів, отриманих від результатів господарської діяльності військових частин, задля встановлення їх загальних нормативних засад та спрощення правил обліку надходжень до спеціального фонду, а відтак – і правомірного їх використання: 1) спорідненості спеціально-професійних функцій військової частини; 2) пропорційності (пропорційного залучення особового складу); 3) постійності (систематичності здійснення); 4) забезпеченості основними фондами та оборотними засобами;

удосконалено:

визначення господарсько-дохідної діяльності ЗСУ як їх специфічної діяльності, що має некомерційний характер та передбачає виконання робіт і надання послуг, передачу в оренду рухомого та нерухомого майна, ведення

підсобного господарства, спрямованої на отримання доходу та підтримання професійних навичок військовозобов'язаних;

підходи до законодавчого відмежування у назві та змісті Закону України «Про господарську діяльність у Збройних Силах України», ст. 14 Закону України «Про Збройні Сили України», ст. 414 Господарського кодексу України господарсько-дохідної та господарсько-забезпечувальної діяльності у ЗСУ, яка проводиться в межах внутрішнього військового господарства чи сторонніми суб'єктами господарювання на основі аутсорсингу, та підприємницької діяльності підприємств МОУ, яка здійснюється останніми на систематичній промисловій основі з метою отримання прибутку, що передбачає необхідність ревізії переліку видів господарської діяльності, дозволеної військовим частинам ЗСУ;

розуміння змістовних елементів правового режиму господарсько-дохідної діяльності військових частин, серед яких відзначається її некомерційний характер; особлива мета, пов'язана з одержанням додаткових джерел фінансування Збройних Сил для підтримання на належному рівні їх бойової та мобілізаційної готовності; конкретизованість форм та виключність видів господарської діяльності, дозволених Збройним Силам, із застереженням, що така діяльність не повинна негативно впливати на стан їх боєготовності та боєздатності та інші;

кваліфікацію ознак військової частини як суб'єкта господарювання, а саме: організаційна єдність, наявність господарської правосуб'єктності, можливість самостійної відповідальності за власні дії у сфері господарського обороту, безпосереднє здійснення господарської діяльності, спрямованої на задоволення загальносуспільних або інших потреб, що має цінову визначеність, наявність відокремленої майнової основи, легальне входження у господарську сферу діяльності як самостійного суб'єкта господарювання у спеціальному порядку;

поняття «військового майна» (до складу якого віднесено озброєння та військову техніку) та «майна Збройних Сил України» (останнє є більш широким та включає, крім військового майна, матеріальні та грошові засоби) за критерієм його оборотоздатності та обґрунтовано доцільність їх законодавчого розмежування, що позбавить законодавця необхідності постійно робити різноманітні застереження щодо окремих видів військового майна, а також дозволить чітко виокремити те майно, яке може використовуватися військовими частинами у господарсько-дохідній діяльності;

класифікацію організаційно-правових форм військових формувань за особливостями загального функціонального призначення військ та специфіки завдань, що постають перед різними військовими утвореннями – суб'єктами господарювання у складі Збройних Сил, у зв'язку з чим обґрунтовано необхідність наукового визнання розмаїття їх організаційно-правових форм, а саме: військова частина (у вузькому сенсі), військовий заклад, військова установа, орган військового управління;

набули подальшого розвитку:

положення про дуалістичний характер господарської діяльності ЗСУ: як сукупності дій посадових осіб військових частин з організації та ведення військового господарства, спрямованих на ощадливе та доцільне використання державного майна і коштів, що складають матеріально-технічну базу бойової підготовки та інших аспектів життєдіяльності частини (має обов'язковий характер), та як діяльності з отримання додаткових джерел фінансування (доходів) військ, що провадиться на засадах диспозитивності;

розуміння спеціальної господарської правоздатності військових частин шляхом визначення її особливостей, пов'язаних із: 1) належністю військових частин до юридичних осіб публічного права, компетенція яких визначається нормативно-правовими актами; 2) залежністю військових частин від цільового бюджетного фінансування; 3) юридично зумовленою її обмеженістю, яка полягає у: а) недопустимості негативного впливу господарської діяльності на стан боєздатності та боєготовності ЗСУ, б) встановленні виключного переліку дозволених видів господарської діяльності, в) обов'язку одержання ліцензії для здійснення того виду господарювання, який згідно з законом підлягає ліцензуванню;

напрями модернізації законодавства України стосовно правового режиму земель, на яких розташовані військові частини ЗСУ, зокрема, шляхом визначення їх як «землі для потреб оборони», а також закріплення правового титулу цих земель як таких, що знаходяться в оперативному управлінні ЗСУ, з обов'язковою державною реєстрацією цього права у встановленому законом порядку.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що висновки та рекомендації дослідження можуть бути використані у: науково-дослідній діяльності – у подальших наукових розробках при узгодженні правового режиму господарювання військових частин із суміжними інститутами господарського, військового та інших галузей права за визначеними напрямками; нормотворчій діяльності – для удосконалення господарського, земельного та, особливо, військово-спеціального законодавства, що регламентує господарську діяльність у ЗСУ; освітній діяльності – при викладанні курсів «Господарське право України», «Військове право України», «Актуальні питання правового забезпечення військової діяльності» та ін., при підготовці підручників і навчальних посібників для студентів юридичних та військових вищих навчальних закладів з вказаних дисциплін. Окремі положення дослідження використовуються у навчальному процесі НУ «ОЮА» при викладанні навчальних дисциплін «Правова робота у Збройних Силах України», «Військова адміністрація» (довідка №62/129 від 04.09.2015 р.), при підготовці молодих фахівців військових прокуратур гарнізонів Південного регіону України (акт впровадження №27-5289 вих-15 від 04.09.2015 р.), а також в діяльності Південного територіального управління внутрішнього аудиту та фінансового контролю МОУ (довідка №234/3/1/1281 від 20.08.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі положення та висновки отримано автором самостійно. У співавторстві підготовлено одну статтю, у якій здобувачем показано розвиток звичаєво-правового регулювання господарської діяльності військових формувань на українських землях.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження обговорювалися на Міжнародних науково-практичних конференціях «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 2011, 2012, 2013 рр.); Міжнародній науково-практичній конференції «Верховенство права та правова держава» (м. Ужгород, 2013 р.); Щорічній науково-практичній конференції «Соціально-економічний розвиток регіонів та його програмування: цілі, механізми, інструменти» (м. Одеса, 2014 р.).

Публікації. Основні наукові положення дослідження висвітлено у 13 публікаціях, з яких 7 опубліковано у фахових виданнях України (1 з них у співавторстві), 1 у закордонному періодичному науковому виданні, та 5 інших публікаціях.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 241 сторінку, з них 28 сторінок – список використаних джерел, який містить 238 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертаційного дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами, темами, визначено мету та задачі, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано його методологічну, нормативну та емпіричну основи, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію та публікації результатів дисертації.

Перший розділ «Господарська діяльність Збройних Сил України в історичному та загально-правовому вимірі» складається з двох підрозділів, в яких показано генезу господарської діяльності військових формувань на території України, а також визначено сучасну проблематику її правового регулювання.

У **підрозділі 1.1. «Правовий генезис господарської діяльності військових формувань на теренах України»** розглядаються історичні, економічні, політичні, правові та інші передумови залучення регулярних збройних утворень на теренах нашої держави до ведення власного військового господарства.

З'ясовано, що самостійне господарювання військ, пов'язане з отриманням додаткових джерел матеріального забезпечення, є об'єктивно зумовленим, хоча й не зовсім характерним для військової справи, явищем. Така діяльність була більш активною у скрутні для державної влади роки, зокрема у воєнні періоди, і мала загалом позитивний, з економічної точки зору, ефект.

Здійснено періодизацію військового господарювання за переважаючим способом утримання війська, виокремлено п'ять основних етапів: період княжої доби (XI-XIV століття), період Запорізької Січі (XV – поч. XIX століття), період російсько-імперського царату (XIX – поч. XX століття), радянський період (1918–1991 роки) та сучасний період розбудови українських Збройних Сил (1991 – теперішній час). Розвиток способів та видів постачання війська матеріально-технічними ресурсами, а також розвиток господарської діяльності військових формувань, спрямованої на їх самозабезпечення, тягнув за собою і зміну способів правового регулювання цих питань.

Після набуття Україною незалежності утвердилося розуміння, що ведення військами власної господарської діяльності неможливе без керованої системи її здійснення, що зумовило впровадження в ЗСУ додаткових форм військового господарювання з одночасним поступовим розвитком нормативно-правового забезпечення такої діяльності.

У *підрозділі 1.2. «Поняття та значення господарської діяльності Збройних Сил України як предмету правового регулювання»* аналізується динаміка формування сучасної національної нормативно-правової бази, яка покликана врегулювати процеси військово-господарської діяльності, а також розглядаються сучасні тенденції розвитку військово-господарської діяльності, у тому числі щодо збільшення надходжень ЗСУ від власної господарської діяльності.

Розглядаються різноманітні підходи до розуміння правової природи та місця господарської діяльності ЗСУ, пов'язаної з отриманням додаткового фінансування, серед інших процесів матеріально-технічного забезпечення армії. Встановлено дуалістичний характер цієї діяльності: з одного боку, це організація та ведення військового господарства, спрямованого на ощадливе і доцільне використання матеріальних засобів і коштів, а, з іншого, це діяльність з отримання додаткових джерел фінансування військ. Заходи першого напрямку (рівня) господарської діяльності мають обов'язковий та щоденний характер, а господарські зв'язки формуються, здебільшого, по вертикалі. Другий напрям має необов'язковий характер, здійснюється на засадах добровільності вступу військових частин у відповідні господарські правовідносини з іншими особами. На цьому рівні (господарсько-дохідна діяльність) превалюють горизонтальні господарські правовідносини.

Доведено, що господарсько-дохідну діяльність ЗСУ не варто вважати підприємницькою, оскільки, на противагу останній, діяльність військових частин не має метою отримання прибутків. Це дозволяє також відмежувати господарську діяльність військових частин Збройних Сил від господарсько-економічної діяльності державних підприємств МОУ для подальшого удосконалення правового регулювання процесів, пов'язаних з господарською діяльністю ЗСУ.

У другому розділі «Військові частини Збройних Сил України як учасники господарських правовідносин», що складається з трьох

підрозділів, розглядається суб'єктно-об'єктний склад господарської діяльності військ, зміст та основні елементи правового режиму військового господарювання.

У **підрозділі 2.1. «Господарсько-правовий статус військових частин Збройних Сил України»** проаналізовано характерні ознаки суб'єктів господарювання – військових частин, які здійснюють діяльність у сфері господарювання на підставі Закону України «Про господарську діяльність у Збройних Силах України».

Встановлено, що військові частини, які займаються господарюванням, є повноправними та самостійними суб'єктами господарських правовідносин. Наголошено на недосконалості правового регулювання легалізації військових частин ЗСУ як під час створення, реорганізації, ліквідації, так і безпосередньо перед їх вступом у господарські правовідносини. Ці проблеми можуть бути усунені шляхом внесення відповідних уточнень до Законів України «Про Збройні Сили України» та «Про господарську діяльність у Збройних Силах України» або прийняття окремого спеціального закону про особливості державної реєстрації військових частин, закріплення розмаїття їх організаційно-правових форм тощо, що сприятиме забезпеченню публічно-правових інтересів з дотриманням принципу необхідної достатності відомостей щодо оборонної сфери.

Надано узагальнюючу назву структурних одиниць ЗСУ: «військова частина» та «військова організація». Вступ військової частини у господарський оборот під своїм дійсним або умовним найменуванням зумовлено сукупністю таких факторів: її належності до бойових чи забезпечувальних підрозділів ЗСУ, необхідності забезпечення встановленого режиму секретності, потреби в інформуванні населення щодо сфери та специфікації своєї діяльності.

Висвітлюються особливості право- та деліктоздатності військових частин. Господарську правоздатність військових частин визначено як спеціальну правоздатність, зміст якої полягає в нормативно-визначеній здатності військових частин мати такі права і нести обов'язки, котрі забезпечують можливість їх участі у господарських правовідносинах (у господарському обороті) з метою залучення додаткових механізмів матеріального забезпечення їх публічно-правової діяльності та діяльності ЗСУ загалом.

У **підрозділі 2.2. «Правовий режим майна військових частин Збройних Сил України»** розглядається правова природа майна Збройних Сил, а також особливості його використання, відображені в нормативно-правових актах, що слугують інструментом убезпечення боєздатності військ (сил).

Підкреслено, що правовий режим майна ЗСУ має свої особливості порівняно з режимом майна, закріпленого за більшістю інших державних установ.

На підставі нормативних та наукових підходів до розуміння поняття та складу майна, закріпленого за ЗСУ, а також з урахуванням залучення частки цього майна до господарського обороту, необхідності його чіткого структурування для гарантування збереження усіх видів майна, стійкості майнового забезпечення повсякденної життєдіяльності військ, запропоновано його розмежування на військове майно та майно ЗСУ. Сформульовано пропозиції про внесення відповідних змін до Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» та інших законодавчих актів.

Доведено, що гроші та інші матеріальні цінності, зокрема, отримані від господарської діяльності, що приносить доход, а так само земельні (водні) ділянки, надані для потреб оборони, є державним майном, яке закріплюється за військовими частинами на праві оперативного управління. Особливості цього правового титулу розкриваються через суттєву обмеженість у праві військової частини розпоряджатися цим майном: а) деталізацією порядку, підстав та компетенції посадових осіб ЗСУ щодо списання цього майна з обліку та б) неможливістю прийняття військовими частинами остаточних рішень щодо відчуження або ж передачі в оренду закріпленого за ними майна.

Акцентовано на необхідності законодавчого удосконалення порядку використання земель, наданих для потреб оборони, з метою посилення правового режиму їх використання без шкоди процесам бойового вишколу військ, а також з регламентованим наданням можливості отримання державним бюджетом доходів від провадження дозволених видів господарської діяльності.

У підрозділі 2.3. «Основні змістовні елементи правового режиму господарювання військових частин Збройних Сил України» досліджується специфіка господарської діяльності ЗСУ як різновиду обмежувального спеціального режиму господарювання та послідовно виокремлюються сім її змістовних елементів.

При розгляді перших двох елементів цієї діяльності (її неприбутковий характер та спрямованість на додаткове фінансування військ для підтримання їх бойової та мобілізаційної готовності) доведено, що господарську діяльність військових частин ЗСУ слід розглядати не як неприбуткову, а як некомерційну.

У зв'язку з цим запропоновано внести зміни до ст. 414 Господарського кодексу України, ст. 14 Закону України «Про Збройні Сили України», а також до назви Закону України «Про господарську діяльність у Збройних Силах України» (зокрема, «Про некомерційну господарську діяльність Збройних Сил України»), які усунуть вади у сприйнятті власної господарсько-дохідної діяльності військових частин як такої, що передбачає існування господарських правовідносин виключно в межах господарсько-забезпечувальної діяльності, в т.ч. й на засадах аутсорсингу.

Аналіз таких елементів як конкретизованість форм господарської діяльності, що приносить додаткове фінансування, та особливий порядок

передачі майна ЗСУ в оренду дозволив уточнити поняття господарсько-дохідної діяльності, під якою потрібно розуміти специфічну діяльність військових частин, закладів, установ та органів військового управління ЗСУ по веденню підсобного господарства для забезпечення виробництва продукції, виконанню робіт і наданню послуг, а також передача в оренду рухомого та нерухомого майна ЗСУ (за винятком озброєння, боєприпасів, військової техніки та іншого військового майна) в межах і порядку, визначених законом.

Встановлено, що правовий режим військового господарювання має бути доповнений двома змістовними елементами: наявністю особливого порядку обліку та використання коштів, отриманих внаслідок господарської діяльності ЗСУ, та обов'язком МОУ нести субсидіарну відповідальність за господарськими зобов'язаннями військових частин – суб'єктів господарювання у разі недостатності в останніх коштів на відповідних статтях кошторису.

Третій розділ «Проблеми здійснення та обліку окремих видів господарської діяльності військових частин Збройних Сил України» складається з двох підрозділів, присвячених правовому аналізу джерел надходжень від господарсько-дохідної діяльності військових частин за їх видовою спорідненістю, а також визначаються напрями підвищення ефективності цієї діяльності.

У підрозділі 3.1. *«Правова характеристика видів господарської діяльності, здійснення яких дозволяється військовим частинам Збройних Сил України»* розглядається змістовна наповненість господарської діяльності ЗСУ, що приносить доход, за окремими видами та формами.

З'ясовано, що попри те, що усі види господарської діяльності, дозволені до здійснення військовим частинам, є додатковими до їх основної діяльності – підготовки до оборони України, а також збройного захисту держави, їх господарсько-правовий характер є багатограним. На противагу існуючій системи поділу господарсько-дохідної діяльності військ, яка неповно відображує її природу, запропоновано провести класифікацію її видів за чітко визначеними критеріями.

Доведено, що низка власних надходжень ЗСУ до спеціального фонду оборонного бюджету (зокрема, від реалізації металобрухту) за природою свого походження та способом отримання не можуть бути віднесені до тих, що отримані внаслідок саме господарської діяльності військових частин. У зв'язку з цим їх необхідно виключити як з Переліку дозволених ЗСУ видів господарської діяльності, так і з Переліку грошових надходжень бюджетних установ МОУ, отриманих як плату за господарські послуги, що надаються ними згідно з законодавством.

Визначено проблеми практики військового господарювання, зокрема його невідповідність існуючій у державі класифікації видів господарсько-економічної діяльності, непристосованість матеріально-технічних ресурсів військових утворень для надання певних видів послуг, виконання робіт

тощо. У зв'язку з цим обґрунтовано необхідність розширення Переліку видів послуг (з одночасною заміною тих видів, що за жодних обставин не можуть бути надані військовими частинами) в рамках дозволеної господарсько-дохідної діяльності ЗСУ, які можуть бути надані військовими частинами без негативного впливу на стан їх боєздатності та мобілізаційної готовності, і приносити реальний дохід та інші корисні для військової справи переваги.

У підрозділі 3.2. *«Особливості обліку та використання коштів, отриманих від результатів власної господарської діяльності військової частини»* акцентовано увагу на правилах розподілу коштів, отриманих від господарської діяльності ЗСУ, та сформульовано пропозиції для їх удосконалення.

Так, зокрема, запропоновано юридично закріпити право командирів військових частин: а) самостійно розпоряджатися часткою залишків коштів (50%), що перевищують витрати, пов'язані з організацією та наданням послуг господарсько-дохідного характеру, після перерахування частини таких доходів на спеціальні реєстраційні рахунки достовірного органу МОУ; б) застосовувати матеріальне стимулювання підпорядкованого особового складу (персоналу) за їх особистий внесок у загальні результати служби, зокрема, у результати господарської діяльності військової частини.

Виокремлено проблематику розбіжностей та неточностей у сприйнятті оборонним відомством природи надходжень до спеціального фонду, зокрема від господарсько-дохідної діяльності ЗСУ, що призводить до плутанини при встановленні порядку обліку цих коштів та їх використання, і потребує уваги, передовсім, фахівців фінансово-бухгалтерської сфери. Визначено та запропоновано для практичного використання певні взаємопов'язані та уніфіковані принципи, якими слід керуватися у підході до нормативного розмежування надходжень військових частин, отриманих від господарської діяльності ЗСУ та інших джерел, спрямованих на заповнення спеціального фонду оборонного бюджету, а також для оптимізації переліку дозволених видів господарської діяльності військових частин.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено розв'язання наукового завдання, що полягало у визначенні особливостей господарської діяльності військових частин ЗСУ, формулювання пропозицій щодо удосконалення законодавства в цій сфері. Результати дослідження містяться у таких висновках:

1. Державна організація військового господарювання збройних утворень на теренах нашої країни завжди виступала об'єктивною потребою їх існування і залежала від переважаючих у державі способів утримання війська на п'ятьох основних етапах: періоді княжої доби, періоді Запорізької Січі, періоді російсько-імперського царату, радянському періоді та сучасному періоді розбудови українських Збройних Сил. При цьому

самостійне господарювання військ, спрямоване на отримання додаткових джерел матеріального забезпечення, було особливо поширеним у скрутні, в економічному сенсі, роки для державної влади, зокрема у воєнні періоди. Розвиток способів та видів військово-господарської діяльності зумовлював і зміну способів правового регулювання цих питань – від звичаю до державно-адміністративного й правового втручання, переважно на відомчому рівні.

2. Господарська діяльність військових частин сучасних ЗСУ як предмет правового регулювання має два рівні: 1) організація та ведення військового господарства, спрямованого на ощадливе і доцільне використання матеріальних засобів і коштів, що постачаються централізовано, 2) діяльність з отримання додаткових джерел фінансування повсякденних потреб військ для виконання покладених на них обов'язків з бойової та мобілізаційної готовності. Ці рівні, хоч і пов'язані між собою, мають різну правову природу, належать до суміжних, але різних інститутів права. Якщо ведення військового господарства складається з господарських відносин, які формуються переважно у вертикальній площині, мають обов'язковий та повсякденний характер («господарсько-забезпечувальна діяльність»), то господарська діяльність військових частин, пов'язана з отриманням додаткового фінансування, здійснюється на добровільних засадах, в якій превалюють горизонтальні господарські правовідносини («господарсько-дохідна діяльність»). При цьому господарсько-дохідна діяльність військових частин ЗСУ має некомерційну природу, вона не може бути віднесена до підприємницької діяльності, хоча й має деякі спільні риси з останньою.

3. Військовим частинам, яким дозволена господарсько-дохідна діяльність, притаманні усі характерні ознаки суб'єктів господарювання. Однак існуючий порядок легалізації військових частин при їх створенні, реорганізації та ліквідації потребує удосконалення, найперше, шляхом законодавчого врегулювання, з обов'язковим урахуванням принципу необхідної достатності відомостей при здійсненні державної реєстрації, зокрема шляхом внесення відповідних змін до ст.3 Закону України «Про Збройні Сили України» або прийняття окремого закону про особливості реєстрації військових частин як юридичних осіб.

4. Специфіка функціонального призначення військових підрозділів потребує визнання таких їх особливих організаційно-правових форм як: військова частина, військовий заклад, військова установа, орган військового управління. Як особливий суб'єкт господарювання, військова частина виступає у господарському обороті під своїм дійсним або умовним найменуванням, використання якого залежить від сукупності таких факторів: її належності до бойових чи забезпечувальних підрозділів ЗСУ, необхідності забезпечення встановленого режиму секретності, потреби в інформуванні населення щодо сфери та специфікації своєї діяльності.

5. Господарська правосуб'єктність військових частин характеризується їх спеціальною господарською правоздатністю, зміст якої полягає

в нормативно визначеній здатності військових частин мати такі права і нести обов'язки, котрі забезпечують можливість їх участі у господарському обороті для залучення додаткових механізмів матеріального забезпечення публічно-правової діяльності ЗСУ (динамічна сторона господарської правосуб'єктності). При цьому господарська компетенція військових частин значно виходить за межі виключно споживчих правочинів, що здійснюються за участю військових частин (відносно статична сторона), і реалізується через їх власну виробничу та іншу діяльність, спрямовану на досягнення господарсько-економічного ефекту у вигляді наповнення Державного бюджету країни коштами, які використовуються на забезпечення обороноздатності держави. Особливістю господарської відповідальності військових частин є обмеженість примусового стягнення за зобов'язаннями військових частин коштів їх кількістю та цільовим призначенням.

6. Законодавчі положення щодо закріплення майна за військовими частинами на правовому титулі оперативного управління мають тлумачитися як такі, що поширюються на усе державне майно, надане ЗСУ, в т.ч. земельні та водні ділянки, на кошти, отримані військовими частинами від їх власної господарської діяльності, та матеріальні цінності, придбані за ці кошти. Особливості правового режиму майна ЗСУ покликані врегулювати участь військових частин у майновому обороті, гарантувати стійкість матеріального забезпечення повсякденної життєдіяльності військ, збереження усіх видів майна, яким наділені Збройні Сили, і виявляються: в окреслених законом повноваженнях щодо володіння, користування та розпорядження цим майном; у спеціальних порядках здійснення його обліку, зберігання, використання, інвентаризації, списання, а також передачі в оренду, відчуження та утилізації; у «балансовому» вигляді закріплення майна незалежно від його призначення та джерел надходження; у встановленні субсидіарної відповідальності МОУ за господарськими та похідними від них зобов'язаннями військових частин ЗСУ. Визначення майна, закріпленого за військовими частинами, потребує уточнення у Законі України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» з його чітким поділом на військове майно та майно ЗСУ за критерієм його здатності бути залученим до господарського обороту (оборотоздатності).

7. Господарська діяльність ЗСУ відповідно до встановлених правових засобів регулювання належить до відомчо-постійного різновиду обмежувального спеціального режиму господарювання та конструктивно складається з сьоми елементів, що характеризують специфічний зміст такої діяльності: 1) некомерційний характер цієї діяльності; 2) її здійснення з метою одержання додаткових джерел фінансування для підтримання на належному рівні бойової та мобілізаційної готовності військ; 3) конкретизованість форм та видів цієї діяльності; 4) встановлення спеціального порядку та особливостей передачі військовими частинами в оренду закріпленого за ними державного майна; 5) обов'язковість проходження спеціальної процедури

реєстрації військових частин як суб'єктів господарської діяльності та можливість обмеження або припинення такої діяльності військових частин за рішенням МОУ; 6) особливий порядок обліку та використання коштів, отриманих внаслідок господарської діяльності військових частин ЗСУ; 7) обов'язок МОУ нести субсидіарну відповідальність за господарськими зобов'язаннями військової частини у разі недостатності в останньої коштів на відповідних статтях кошторису.

8. Необхідно нормативно встановити вимоги для розмежування військових частин ЗСУ за їх функціональними завданнями щодо оборони держави та можливістю негативного впливу здійснення ними господарсько-дохідної діяльності на стан їх бойової та мобілізаційної готовності, а також наявною матеріально-технічною базою на три категорії: 1) мають право займатися такою діяльністю (з чітко визначеними обмеженнями) для самостійного забезпечення життєдіяльності з місцевих ресурсів, 2) можуть і повинні займатися такою діяльністю для наповнення додатковими коштами оборонного бюджету держави, 3) зайняття такою діяльністю взагалі заборонено.

9. Право військових частин самостійно розпоряджатися частиною доходів, отриманих від власної господарської діяльності, суттєво обмежено, що не сприяє оперативному розв'язанню нагальних проблем військової частини, пов'язаних з виконанням покладених на неї завдань й інших заходів повсякденної діяльності, та потребує удосконалення шляхом запровадження матеріально стимулюючих нормативів, гармонійно поєднаних з адміністративними методами правового регулювання.

10. З метою єдиного підходу до нормативного розмежування надходжень військових частин, отриманих від господарської та іншої діяльності, спрямованої на заповнення спеціального фонду оборонного бюджету, запропоновано використання чотирьох основних принципів класифікації таких надходжень: спорідненості, пропорційності, постійності, забезпеченості.

11. Усі види господарсько-дохідної діяльності Збройних Сил є додатковими до їх основного призначення – оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності. Однак, господарсько-правовий характер цих видів діяльності, який є багатограним та специфічним, дозволяє здійснити їх розрізнення (класифікацію) за чотирма основними критеріями: 1) інтенсивності (або систематичності) здійснення; 2) питомої ваги у загальному обсязі послуг (робіт), що надаються (виконуються) військовою частиною згідно з її функціональним призначенням; 3) активності в пошуку додаткових джерел фінансування; 4) відношення до виробничого процесу. Зазначене сприятиме удосконаленню переліку видів господарської діяльності, дозволеної військовим частинам, та вимог до її легалізації.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових періодичних виданнях:

1. Бойченко Е. Г. Господарсько-економічна діяльність військових частин Збройних Сил України: загальний погляд на проблематику правового регулювання / Е.Г. Бойченко // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – Вип. 65. – О. : Юрид. л-ра, 2012. – С. 405–412.
2. Бойченко Е. Г. Окремі проблеми правового регулювання господарської діяльності військових частин Збройних Сил України / Е.Г.Бойченко // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – Вип. 66. – О. : Юрид. л-ра, 2012. – С. 443–451.
3. Бойченко Е. Г. Проблематика правового регулювання економічної та господарської діяльності військових частин Збройних Сил України / Е.Г. Бойченко // Юридична наука. – 2012. – Вип. 4. – С. 164–171.
4. Бойченко Е.Г. Термінологія нормативного регулювання господарської діяльності Збройних Сил України потребує гармонізації / Е.Г. Бойченко // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. праць. – Вип. 68.– О. : Юрид. л-ра, 2012. – С. 391–399.
5. Бойченко Е. Г. До проблеми правового регулювання створення та ліквідації військових частин Збройних Сил України, легалізації їх господарської діяльності / Е.Г. Бойченко // Юридична наука. – 2013. – Вип. 11. – С. 112–120.
6. Бойченко Е. Г. Господарське забезпечення діяльності українських військових формувань у XI-XVIII століттях / Е.Г. Бойченко, Е.А. Плешко // Вісник прокуратури. – 2013. – № 10. – С. 171–179.
7. Бойченко Е. Г. Історично-правовий досвід господарської діяльності військових формувань у XIX-XX століттях / Е.Г. Бойченко // Юридичний вісник. – 2013. – № 3. – С. 167–174.
8. Boichenko E. G. Vicarious responsibility of the Ministry of Defense for economic commitments of a military unit as a feature of the specific economic activities in the Armed Forces of Ukraine / E.G. Boichenko // European political and law discourse. – 2015. – Vol.2, №1. – P. 299–305.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

9. Бойченко Е. Г. Окремі питання створення та ліквідації військових частин Збройних Сил України – суб'єктів господарської діяльності / Е.Г. Бойченко // Правове життя сучасної України : Матер. міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (20–21 травня 2011 р., м. Одеса). – О. : Фенікс, 2011. – Т. 1. – С. 457–459.
10. Бойченко Е. Г. Щодо гармонізації термінології у сфері господарської діяльності Збройних Сил України / Е.Г. Бойченко // Правове життя сучасної України : Матер. міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (20–21 квітня 2012 р., м. Одеса). – О. : Фенікс, 2012.– Т. 3.– С. 240–242.

11. Бойченко Е.Г. Господарське забезпечення діяльності українських військових формувань в XI-XIX століттях / Е.Г. Бойченко // Правове життя сучасної України : Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (16–17 травня 2013 р., м. Одеса). – О. : Фенікс, 2013. – Т. 2. – С. 743–745.

12. Бойченко Е. Г. Історично-правові аспекти господарського забезпечення діяльності військових формувань у XIX – першій половині XX століття / Е.Г. Бойченко // Верховенство права та правова держава : Матер. міжнар. наук.-практ. конф. (18–19 травня 2013 р., м. Ужгород). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2013. – С. 77–80.

13. Бойченко Е. Г. Правове регулювання обліку бюджетних коштів в Збройних Силах України / Е.Г. Бойченко // Соціально-економічний розвиток регіонів та його програмування: цілі, механізми, інструменти: Матеріали щоріч. наук.-практ. конф. (28 травня 2014 р., м. Одеса). – О. : ОРІДУ НАДУ, 2014. – С. 8–11.

АНОТАЦІЯ

Бойченко Е.Г. Правове регулювання господарської діяльності військових частин Збройних Сил України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2015.

Дисертація присвячена дослідженню правовідносин, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності військовими частинами ЗСУ. Здійснено комплексне дослідження правового регулювання господарської діяльності Збройних Сил, спрямованої на отримання додаткових джерел фінансування потреб оборони, вивчені та доповнені змістовні елементи цієї діяльності, досліджено особливості господарсько-правового статусу військових частин, правового режиму майна, закріпленого за Збройними Силами, а також особливості обліку та використання коштів, отриманих від результатів власної господарської діяльності військових частин.

Основна увага приділена правовій природі господарських відносин, що виникають при провадженні військами господарсько-дохідної діяльності. Встановлено, що для військових частин ЗСУ ця діяльність є додатковою до основної – підготовки та здійснення збройного захисту країни, має некомерційну спрямованість та об'єктивно зумовлена потребами часу, що підтверджує історично-правова генеза військового господарювання на теренах Української держави та зарубіжний досвід.

Обґрунтовано необхідність нормативного розмежування військових частин ЗСУ з урахуванням специфіки поставлених ним навчально-бойових завдань за призначенням та наявної матеріально-технічної бази на три категорії.

Проведена правова характеристика форм та видів дозволеної Збройним Силам господарської діяльності та запропоновано напрями покращення її ефективності шляхом доповнення тими видами, що більше притаманні військовій організації, і можуть сприяти підтриманню професійних навичок військовослужбовців на належному рівні.

Запропоновані зміни та уточнення до законодавства для вдосконалення нормативно-правового регулювання відносин, які виникають у сфері військового господарювання.

Ключові слова: господарська діяльність Збройних Сил України, господарсько-дохідна діяльність військових частин, військове господарювання, військове майно, майно Збройних Сил України, землі для потреб оборони, підсобне господарство, спеціальний фонд оборонного бюджету.

АННОТАЦИЯ

Бойченко Э. Г. Правовое регулирование хозяйственной деятельности воинских частей Вооруженных Сил Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.04 – хозяйственное право; хозяйственно-процессуальное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2015.

Диссертация посвящена исследованию правоотношений, которые возникают в процессе организации и осуществления хозяйственной деятельности воинскими частями Вооруженных Сил Украины. Осуществлено комплексное исследование правового регулирования хозяйственной деятельности Вооруженных Сил, направленной на получение дополнительных источников финансирования потребностей обороны, изучены и дополнены содержательные элементы этой деятельности, исследованы особенности хозяйственно-правового статуса воинских частей, их организационно-правовых форм, правового режима имущества, закрепленного за Вооруженными Силами, а также особенности учета и использования средств, полученных от результатов собственной хозяйственной деятельности воинских частей. Подчеркнут дуалистический характер этой деятельности и осуществлена более четкая ее дифференциация с учетом ее направленности на получение экономически и социально значимых результатов.

Основное внимание уделено правовой природе хозяйственных отношений, возникающих при осуществлении войсками хозяйственной деятельности, приносящей доход в оборонный бюджет страны. Установлено, что для воинских частей Вооруженных Сил Украины эта деятельность является дополнительной по отношению к основной – подготовке и осуществлению вооруженной защиты страны, имеет некоммерческий характер и является объективно обусловленной потребностью времени,

в пользу чего свидетельствует как историко-правовой генезис военного хозяйствования на территории Украинского государства, так и зарубежный опыт.

Обоснована необходимость нормативного разграничения воинских частей Вооруженных Сил Украины с учетом специфики их учебно-боевых задач, предназначения и материально-технической базы на три категории: 1) имеющие право осуществлять хозяйственно-доходную деятельность с целью дополнительного обеспечения собственной повседневной жизнедеятельности из местных ресурсов; 2) должностные лица, занимающиеся такой деятельностью с целью наполнения дополнительными средствами оборонный бюджет; 3) те, которым осуществление такой деятельности запрещается.

Исследованы особенности правового режима государственного имущества, закрепленного за Вооруженными Силами, обоснована необходимость и сформулированы предложения по конкретизации понятий военного имущества и имущества Вооруженных Сил Украины, исходя из его оборотоспособности.

Предложена классификация видов хозяйственно-доходной деятельности воинских частей на основании критериев: 1) интенсивности ее осуществления; 2) удельного веса в общем объеме предоставляемых услуг (выполняемых работ); 3) активности в поиске дополнительных источников финансирования; 4) отношения к сфере материального производства. На основании анализа правил учета собственных поступлений воинских частей в специальный фонд бюджетных средств, предложена система принципов разграничения доходов (поступлений), полученных от результатов приносящей доход военно-хозяйственной деятельности, среди которых: принцип срочности, соразмерности (соразмерного вовлечения), постоянства, обеспеченности.

Проведена правовая характеристика форм и видов разрешенной Вооруженным Силам приносящей доход хозяйственной деятельности, предложены направления улучшения ее эффективности путем дополнения теми видами, которые более присущи военной организации, и будут содействовать поддержанию профессиональных навыков военнослужащих на надлежащем уровне.

Предложены многочисленные изменения и уточнения законодательства с целью усовершенствования нормативно-правового регулирования отношений, возникающих в сфере воинского хозяйствования, в том числе путем гармоничного сочетания административного и экономического методов правового воздействия на военных должностных лиц при осуществлении ими военно-хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: хозяйственная деятельность Вооруженных Сил Украины, хозяйственно-доходная деятельность воинских частей, военное хозяйство, военное имущество, имущество Вооруженных Сил Украины, земли для нужд обороны, подсобное хозяйство, специальный фонд оборонного бюджета.

SUMMARY

Boichenko E.G. Legal regulation of economic activity of military units of the Armed Forces of Ukraine. – Manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of the Candidate of Law by specialty 12.00.04 – Economic Law; Economic-Procedural Law. – National University «Odessa Academy of Law». – Odessa, 2015.

The thesis is devoted to researching of relationships, arising in the process of organization and implementation of economic activity of military units of the Armed Forces of Ukraine. Complex research of legal regulation of economic activities of the Armed Forces aimed at obtaining additional sources of financing of the defense needs was made, substantial elements of this activity were studied and supplemented, the features of the economic and legal status of military units, the legal regime of property assigned to the Armed Forces, as well as peculiarities of accounting and using funds derived from the results of their own economic activity were explored.

The main attention is paid to the legal nature of economic relations arising from troops' economic-income activity. It was established that for the military units of the Armed Forces of Ukraine this activity is additional to their primary one – preparation and implementation armed protection of the country, has a non-profit orientation and is objectively predetermined by the need of time for which as historical and legal genesis of military economy on the territory of Ukrainian state and foreign experience testifies.

The necessity of regulatory separation military units of the Armed Forces of Ukraine into three categories relatively the specifics assigned to them drill and combat tasks and available logistical base was substantiated.

Legal description of forms and types of authorized economic activities for the armed forces was carried out. That resulted proposition of directions to improve its efficiency by supplementing those inherent in a military organization as well as contribute to maintaining professional skills of servicemen at the appropriate level.

The numerous changes and amendments in the legislation in order to improve legal regulation of relations arising in the sphere of military economic management were proposed.

Keywords: economic activity of the Armed Forces of Ukraine, economic-income activity of military units, military economic management, military property, property of the Armed Forces of Ukraine, lands for defense purposes, subsidiary farming, special fund of the defense budget.